

"הַשְׁרַח הַחֲלָבִי" לַתּוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר בראשית
פרשת חיי שרה

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)
תל-אביב תשס"ו - 2005

© כל הזכויות שמורות למרכז העולמי למורשת יהדות ארם צובא (חלב) המבקש לצטט מהספר

רשאי לעשות כן, בתנאי שיציין את שם הספר, ואת שם המוסד שהוציאו לאור:

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם צובא (חלב)

יחדו אל-באר שבע וישב
אברהם בבאר שבע:

ויהי אחרי הדברים האלה ויגד
לאברהם לאמר הנה ילדה
מלכה גם-הוא בנים לנחור
אחיה: את-עוץ בכרו ואת-בז
אחיו ואת-קמואל אבי ארם:
ואת-כשד ואת-חזו ואת-
פלדש ואת-יודלף ואת בתואל:
ובתואל ילד את-רבקה שמנה
אלה ילדה מלכה לנחור אחי
אברהם: ופילגשו ושמה
ראומה ותלד גם-הוא את-
טבח ואת-גחם ואת-תחש
ואת-מעכה:

ויהיו חיי שרה מאה שנה
ועשרים שנה ושבע שנים שני
חיי שרה: ותמת שרה בקרית
ארבע הוא חברון בארץ כנען
ויבא אברהם לספר לשרה
ולביתה: ויקם אברהם מעל
פני מתו וידבר אל-בני-חת
לאמר: גר-ותושב אנכי עמכם
תנו לי אחוזת-קבר עמכם
ואקברה מתי מלפני: ויענו
בני-חת את-אברהם לאמר
לו: שמענו | אדני נשיא אלהים
אתה בתוכנו במבחר קברינו

קבר את-מתך איש ממנו את-
קברו לא-יכלה ממך מקבר
מתך: ויקם אברהם וישתחו
לעם-הארץ לבני-חת: וידבר
אתם לאמר אם-יש את-
נפשכם לקבר את-מתי מלפני
שמעוני ופגעו-לי בעפרון
בן-צחר: ויתן-לי את-מערת
המכפלה אשר-לו אשר בקצה
שרהו בכסף מלא יתננה לי
בתוכם לאחוזת-קבר: ועפרון
ישב בתוך בני-חת ויען עפרון
החתי את-אברהם באזני
בני-חת לכל באי שער-עירו
לאמר: לא-אדני שמעוני
השרה נתתי לה והמערה
אשר-בו לה נתתיה לעיני בני-
עמי נתתיה לה קבר מתך:
וישתחו אברהם לפני עם
הארץ: וידבר אל-עפרון באזני
עם-הארץ לאמר אך אם-
אתה לו שמעוני נתתי כסף
השרה קח ממני ואקברה את-
מתי שמה: ויען עפרון את-
אברהם לאמר לו: אדני
שמעני ארץ ארבע מאת
שקל-כסף ביני ובינה מה-
הוא ואת-מתך קבר: וישמע
אברהם אל-עפרון וישקל
אברהם לעפרון את-הכסף

אשר דבר באזני בני-חת ארבע
מאות שקל כסף עבר לסחר:
ויקם | שדה עפרון אשר
במכפלה אשר לפני ממרא
השדה והמערה אשר-בו וכל-
העץ אשר בשדה אשר בכל-
גבלו סביב: לאברהם למקנה
לעיני בני-חת בכל באי שער-
עירו: ואחרי-כן קבר אברהם
את-שרה אשתו אל-מערת
שדה המכפלה על-פני ממרא
הוא חברון בארץ כנען: ויקם
השרה והמערה אשר-בו
לאברהם לאחוזת-קבר מאת
בני-חת:

ואברהם זקן בא בימים
ויהוה ברך את-אברהם בכל:
ויאמר אברהם אל-עבדו
זקן ביתו המושל בכל-אשר-לו
שים-נא ידך תחת ירכי:
ואשביעה ביהוה אלהי
השמים ואלהי הארץ אשר
לא-תקח אשה לבני מבנות
הכנעני אשר אנכי יושב
בקרבו: כי אל-ארצי ואל-
מולדתי תלך ולקחת אשה
לבני ליצחק: ויאמר אליו
העבד אולי לא-תאבה האשה
ללכת אחרי אל-הארץ הזאת
ההשב אשוב את-בנך אל-

20. ויהי - וכאן בעד אלכלאם הדולי ותכבר לאברהם קאיילא הוודא ולדית מלכה איצא היא בנין לנחור אכור: 21. את - אלא עוז בכירו ואלא בוז אכו ואלא קמואל אבו אדם: 22. ואת - ואלא כשד ואלא חזו ואלא פלדש ואלא ידלף ואלא בתואל: 23. ובתואל כלף אלא רבקה תמנייה הדולי ולדית מלכה לנחור אכו אברהם: 24. ופילגשו - וסיריתו ואיסמה רומיה וולדית איצא היא אלא טבח ואלא גחם ואלא תחש ואלא מעכה:

כג

חיי שרה 1. ויהיו - וכאנו חזאת שרה מייח וסבעה ועשרין סניה: 2. ותמת - ומאתית שרה פי קרית ארבע היא חברון פי ארץ כנען ואיגא אברהם לינוויח לשרה וליבכי עליה: 3. ויקם - וקם אברהם מן עלא קבאל מייח וכלם אלא בנין חת קאיילא: 4. גר - גאריב וסאכין אנא מעכון עטו לי מיליך קבר מעכון ואדפון מאיית מן קידמי: 5. ויענו - וגוואבו בנין חת אלא אברהם קאיילא לו: 6. שמענו - סמע מננא סידי שאריף אלרב אנתא פי מביננא פי מכתאר קבורנא דפון אלא מאייתך רגול מננא אלא קברו לם ימנע מינאך מן תדפון מיתאך: 7. ויקם - וקם אברהם וסגד לקום אלארץ לבנין חת: 8. וידבר - וכלם מעהון קאיילא אנכאן רצא כטירכון ליאדפון אלא מאיית מן קידמי סמעו מני ותדכלו לי פי עפרון בן צוחר: 9. ויתן - ויעטי לי אלא מגרית אלמטווייה אלדי לו אלדי פי טרף חקלתו פי פיצה כמליה יעטיהא ליי פי מבינכון למיליך אלקבר: 10. ועפרון גאליס פי וצט בנין חת וגווב עפרון אלחיתי אלא אברהם פי חצרית בנין חת לגמיע גאיין באב קרייתו קאיילא: 11. לא - לם סידי סמע מיני אלחקליה עטית לך ואלמגרה אלדי פי לך עטיטהא לחצרית בנין קומי עטיטהא לך דפון מאייתך: 12. וישתחו - וסגד אברהם קידאם קום

24. ראומה - תרגם בשם ערבי קרוב בצלילו, רומיה, ולא מצאתי תרגום בשם זה אלא בתרגום השומרוני. ראה שחאדה 1989, עמ' 97. ב: ראומה.

כג

6. שמענו - ב: איקבל - קבל, וכן בפסוקים 8, 11, 13. אדני - ב: אסתדי

אלארץ: 13. וידבר - וכלם אלא עפרון פי חצרית קום אלארץ קאיילא פקט אנכאן אנתא יארית סמע (מננא) מיני עטית פיצית אלחקליה כוד מיני ואדפון אלא מאיית תם: 14. ויען - וגווב עפרון אלא אברהם קאיילא לו: 15. אדני - סידי סמע מיני ארץ ארבע מית וזנית פיצה ביני ובינך איש היא ואלא מאייתך דפון: 16. וישמע - וסימיע אברם אלא עפרון וזאן אברהם לעפרון אלא אלפיצה אלדי כלם פי חצרית בנין חת ארבע מיאית וזנית פיצה סליך לכיל תאגיר: 17. ויקם - ותבתית חקלית עפרון אלדי פיל מטווייה אלדי קידם ממרא אלחקליה ואלמגרה אלדי פי וגמיע אלסגר אלדי פיל חקליה אלדי פי גמיע תיכמו מסתדיר: 18. לאברהם - לאברהם לל משתרה לחצרית בנין חת פי גמיע גאיין באב קרייתו: 19. ואחרי - ובעד דאליך דפון אברהם אלא שרה זוגתו אלא מגרית חקלית אלמטווייה עלא קידאם ממרא היא חברון פי ארץ כנען: 20. ויקם - ותבתית אלחקליה ואלמגרה אלדי פי לאברהם למיליך אלקבר מן ענר בנין חת:

כד

1. ואברהם - ואברהם כתייאר איגא פיל אייאם ואלה ברך אלא אברהם פיל גמיע: 2. ויאמר - וקאל אברהם אלא עברו כתייאר ביתו אלחאכים פי גמיע אלדי לו אגעל הלאן ידך תחת ורכי: 3. ואשביעך - ואחלפך פי קול אלה אילאה אלסמא ואילאה אלארץ אלדי לם תאכוד אמרה לאבני מן בנאת אלכנעני אלדי אנא גאליס פי מבינו: 4. בי - אין אלא ארצי ואלא מוולדתי תמצי ותאכוד אמרה לאבני ליצחק: 5. ויאמר - וקאל אליה אלעבד בלכי לם תריד אלמרא ליתימצי וראיי אלא אלארץ האדי אנכאן תרגיע ארגיע אלא בנך אלא אלארץ אלדי כרגת מן תם:

- נרדפים, וכן בפסוק 11. 11. נתתי - ב: עטיתהא, כנדרש. 16. עבר לסחר - עובר לכל סוחר.

כד

3. בח' - בדבר ה', בעקבות ת"א.

הארץ אשר יצאת משם:
 ויאמר אליו אברהם השמר לך
 פן תשיב את בני שמה: יהוה
 אלהי השמים אשר לקחני
 מבית אבי ומארץ מולדתי
 ואשר דבר לי ואשר נשבע לי
 לאמר לזרעה אתן את הארץ
 הזאת הוא ישלח מלאכו
 לפניך ולקחת אשה לבני
 משם: ואם לא תאבה האשה
 ללכת אחריך ונקית משבעתי
 זאת רק את בני לא תשב
 שמה: וישם העבד את ידו
 תחת ירך אברהם אדניו וישבע
 לו על הדבר הזה: ויקח העבד
 עשרה גמלים מגמלי אדניו
 וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם
 וילך אל-ארם נהרים אל-עיר
 נחור: ויברך הגמלים מחוץ
 לעיר אל-באר המים לעת ערב
 לעת צאת השאבת: ויאמר
 יהוה אלהי אדני אברהם
 הקרה נא לפני היום ועשה
 חסד עם אדני אברהם: הנה
 אנכי נצב על-עין המים ובנות
 אנשי העיר יצאת לשאב מים:
 והיה הנער אשר אמר אליה
 הטי נא כרך ואשתה ואמרה
 שתה וגם-גמליך אשקה אתה
 הכחת לעבדך ליצחק ובה

אדע כי-עשית חסד עם-אדני:
 ויהי-הוא טרם כלה לדבר
 והנה רבקה יצאת אשר ילדה
 לבתואל בן-מלכה אשת נחור
 אחי אברהם וכדה על-שכמה:
 והנער טבת מראה מאד
 בתולה ואיש לא ידעה ותרד
 העינה ותמלא כדה ותעל:
 וירץ העבד לקראתה ויאמר
 הגמיאיני נא מעט-מים מכרך:
 ותאמר שתה אדני ותמהר
 ותרד כדה על-ידה ותשקהו:
 ותכל להשקותו ותאמר גם
 לגמליך אשאב עד אם-כלו
 לשתות: ותמהר ותער כדה
 אל-השקת ותרץ עוד אל-
 הבאר לשאב ותשאב לכל-
 גמליו: והאיש משתאה לה
 מחריש לדעת ההצליח יהוה
 דרכו אם-לא: ויהי כאשר כלו
 הגמלים לשתות ויקח האיש
 נזם זהב בקע משקלו ושני
 צמידים על-ידיה עשרה זהב
 משקלם: ויאמר בת-מי את
 הגידי נא לי היש בית-אביך
 מקום לנו ללון: ותאמר אליו
 בת-בתואל אנכי בן-מלכה
 אשר ילדה לנחור: ותאמר
 אליו גם-תבן גם-מספוא רב
 עמנו גם-מקום ללון: ויקד

רביעי
 האיש וישתחו ליהוה: ויאמר
 ברוך יהוה אלהי אדני אברהם
 אשר לא-עזב חסדו ואמתו
 מעם אדני אנכי בדרך נחני
 יהוה בית אחי אדני: ותרץ
 הנער ותגד לבית אמה כדברים
 האלה: ולרבקה אח וישמו לבן
 וירץ לבן אל-האיש החוצה
 אל-העין: ויהי פראת את-
 הנזם ואת-הצמידים על-ידי
 אחתו וכשמעו את-דברי
 רבקה אחתו לאמר כה-דבר
 אלי האיש ויבא אל-האיש
 והנה עמד על-הגמלים על-
 העין: ויאמר בוא ברוך יהוה
 למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי
 הבית ומקום לגמלים: ויבא
 האיש הביתה ויפתח הגמלים
 ויתן תבן ומספוא לגמלים
 ומים לרחץ רגליו ורגלי
 האנשים אשר אתו: וישם
 לפניו לאכל ויאמר לא אכל
 עד אם-דברתי דברי ויאמר
 דבר: ויאמר עבד אברהם
 אנכי: ויהוה ברך את-אדני
 מאד ויגדל ויתן לו צאן ובקר
 וכסף וזהב ועבדים ושפחות
 וגמלים וחמרים: ותלד שרה
 אשת אדני בן לאדני אחרי
 זקנתה ויתן לו את-כל-אשר-

ורגדית עמד אלא אלכיר לינסתיקי < > וסתקיית לגמיע גמילו: 21. והאיש - ואלרגול סהיאן ליהא צאניט ליעריף אנכאן יצאר אלה טריקו אנכאן לם: 22. ויהי - וכאן כאלדי כימלו אלגמיל לישרבו ואכד אלרגול כזאם דהב דניק וזנו ויתנין סוויר עלא ידיהא עשרה דהב וזנו: 23. ויאמר - וקאל בית מין אינתי כברי הלאן לי אנכאן מווגוד בית אבוכי מכאן לינא (לינא) לינבאת: 24. ותאמר - וקאלית אליה בינית בתואל אנא איבין מלכה אלדי אינוולדית לנחור: 25. ותאמר - וקאלית אליה איצא תיבין איצא עליק כתיר ענא איצא מכאן לל מבאת: 26. ויקד - ורכע אלרגול וסגד קידם אללה: 27. ויאמר - וקאל בראך אללה אילאה סידי אברהים אלדי לם תראך פצלו וחקיקתו מן ענד סידי אנא פיל טריק סקני אללה בית אכו סידי: 28. ותרץ - ורגדית אלעבייה וכברית לבית אימה כי כאלם הדולי: 29. ולרבקה אך ואיסמו לבן ורגד לבן אלא אלרגול לברא אלא אלעין: 30. ויהי - וכאן כי נצורו אלא אלכזאם ואלא (אלחלק) אלסוויר עלא ידן איבתו וכיסמועו אלא כאלם רבקה איבתו קאיילא כידא כלאם אלאי אלרגול ואיגא אלא אלרגול והוודא ואקיף עלא אלגמיל עלא אלעין: 31. ויאמר - וקאל דכול מברך אללה אליש תיקאף פיל זקאק ואנא פאצית אלבית ומכאן ליגמיל: 32. ויבא - ואיגא רגול לל בית ופאך אלגמיל וגעל תיבין ועליק ליגמיל ומא ליכציל רגליה ורגלין אלרגאל אלדי מעו: 33. ויושם - ונגעל קידמו ליאכול וקאל לם אכול חיתא אנכאן אכלים כלאמי וקאל כאלים: 34. ויאמר - וקאל עבד אברהים אנא: 35. וה' - ואללה בראך אלא סידי גדא ועיצים ועטא לו גנאם ובקר ופיצה ודהב ועבד ואגוור וגמיל וחמיר: 36. ותלד - וולדת שרה זוגית סידי איבין לסידי בעד כתייארייתה ועטא לו אלא גמיע אלדי לו:

6. ויאמר - וקאל אליה אברהים חתיריו לך לילא תרגיע אלא בני תם: 7. ה' - אללה אילאה אלסמא אלדי אכדני מן בית אבי ומן ארץ מוולדתי ואלדי כלם לי ואלדי חלף לי קאיילא לנסלך אעטי אלא אלארץ האדי הוא יבעת רסולו קידאמך ותאכד אמרה לבני מן תם: 8. ואם - ואנכאן לם תריד אלאמרא ליתמצי וראך ותתברא מן חילפאני האדי פקט אלא בני לם תרגיע תם: 9. וישם - וגעל אלעבד אלא ידו תחת וריך אברהים אסתדו וחלף לו עלא אלכלם הדא: 10. ויקח - ואכד אלעבד עשר גמיל מן גמיל אסתדו ומיצי וגמיע כיר אסתאדו פי ידו וקם ומיצי אל ארם נהר אלפרא אלא קריית נחור: 11. ויברך - וברך אלגמיל מן ברא לל קרייה אלא ביר אלמא לווקת אלעיטא לווקת כרוג אלמיסתקא: 12. ויאמר - וקאל אלה אילאה סידי אברהים אתצדף הלאן קידמי אליום וצנע פצל מע סידי אברהים: 13. הנה - הוודא אנא מנתיציב עלא עין אלמא ובנאת ארגאל קרייה כרגת ליסתיקו מא: 14. והיה - ויכון אלעבייה אלדי אקול אליהא מיילי הלאן גרתיך ואשרב ותקול שראב ואיצא גמלאך אסקי ליהא היירת לעבדך ליצחק ופיהא אעריף אין צניעית פצל מע סידי: 15. ויהי - וכאן הוא קבל מא כמל ליכלים והוודא רבקה כרגיה אלדי אינוולדית לבתואל בן מלכה זוגית נחור אכו אברהים וגריתהא עלא כיתפה: 16. והנערה - ואלעבייה חסנית מנצר גדא בכרייה ורגול לם יעריפהא ונזלית לל עין ומאלית גריתהא וסילעית: 17. וירץ - ורגד אלעבד למלאקיתהא וקאל גביני (הלאן) הלאן מן קליל אלמא מן גרתיך: 18. ותאמר - וקאלית שראב סידי וסתעגלית ונזלית גריתהא עלא ידהא וסקתו: 19. ותכל - וכמלית ליתיסקי וקאלית איצא לגמילאך אסתיקי חיתא אנכאן כימלו לישרבו: 20. ותמהר - וסתעגלית ופרגית גריתהא אלא אלגירין

ליתסתיקי. 22. צמידים - סוויר = אסוויר, כמו בפסוק 47. 25. עמנו - ענא = ענדנא. 32. לרחץ - ליכציל = לינסיל. 36. זקנתה - ב: שיוכיתהא - נרדפים.

7. מלאכו - שליחו. ב: מלאכו, כמו ת"א (מלאכיה). רס"ג: מלאכה. וכן כד 40. 10. אל ארם נהרים - לארם נהר הפרת. 11. ערב - ב: גירוב - נרדפים. 12. ארני - ב: אסתדי - נרדפים, וכן בהמשך הפרק. 17. וירץ - ורגד = ורכץ. וכן בפסוקים 20, 28, 29. 20. לשאב - ב:

לו: וישבעני אדני לאמר לא-
 תקח אשה לבני מבנות הפנעני
 לח אשר אנכי יושב בארצו: אם-
 לא אל-בית-אבי תלך ואל-
 משפחתי ולקחת אשה לבני:
 לט ואמר אל-אדני אלי לא-תלך
 מ האשה אחרי: ויאמר אלי
 יהיה אשר-התהלכתי לפניו
 ישלח מלאכו אתך והצליח
 דרכך ולקחת אשה לבני
 מא ממשפחתי ומבית אבי: אז
 תנקה מאלתי כי תבוא אל-
 משפחתי ואם-לא יתנו לך
 מב והיית נקי מאלתי: ואבא היום
 אל-העין ואמר יהיה אלהי
 אדני אברהם אם-ישך-נא
 מצליח דרכי אשר אנכי הלך
 מג עליה: הנה אנכי נצב על-
 עין המים והיה העלמה
 היצאת לשאב ואמרתי אליה
 השקיני-נא מעט-מים מכך:
 מד ואמרה אלי גם-אתה שתה
 וגם לגמליך אשאב הוא
 האשה אשר-הכיר יהיה לבן-
 מה אדני: אני טרם אכלה לדבר
 אל-לבי והנה רבקה יצאת
 וכדה על-שכמה ותירד העינה
 ותשאב ואמר אליה השקיני
 מו נא: ותמהר ותורד כדה מעליה
 ותאמר שתה וגם-גמליך

אשקה ואשת וגם הגמלים
 מז השקתה: ואשאל אתה ואמר
 בת-מי את ותאמר בת-בתואל
 בן-נחור אשר ילדה-לו
 מלכה ואשם הנזם על-אפה
 מח והצמידים על-ידיה: ואקד
 ואשתחוו ליהוה ואברך את-
 יהוה אלהי אדני אברהם אשר
 הנחני בדרך אמת לקחת
 מט את-בת-אחי אדני לבנו: ועתה
 אם-ישכם עשום חסד ואמת
 את-אדני הגידו לי ואם-לא
 הגידו לי ואפנה על-ימין או
 נ על-שמאל: ויען לבן ובתואל
 ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא
 נוכל דבר אליך רע או-טוב:
 נא הנה רבקה לפניך קח ולך
 ותהי אשה לבן-אדניך כאשר
 נב דבר יהוה: והי כאשר שמע
 עבד אברהם את-דבריהם
 נג וישתחו ארצה ליהוה: ויצא
 העבד כלי-כסף וכלי זהב
 ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת
 נד נתן לאחיה ולאמה: ויאכלו
 וישתו הוא והאנשים אשר-
 עמו וילינו ויקומו בבקר
 נה ויאמר שלחני לאדני: ויאמר
 אחיה ואמה תשב הנער אתנו
 ימים או עשור אחר תלך:
 ט ויאמר אלהם אל-תאחרו אתי

ויהוה הצליח דרכי שלחוני
 נו ואלכה לאדני: ויאמרו נקרא
 לנער ונשאלה את-פיה:
 נח ויקראו לרבקה ויאמרו אליה
 התלכי עם-האיש הזה ותאמר
 נט אלך: וישלחו את-רבקה
 אחתם ואת-מנקתה ואת-עבד
 ס אברהם ואת-אנשיו: ויברכו
 את-רבקה ויאמרו לה אחתנו
 את הוי לאלפי רבבה ויירש
 סא זרעך את שער שנאיו: ותקם
 רבקה ונערתיה ותרכבנה על-
 הגמלים ותלכנה אחרי האיש
 ויקח העבד את-רבקה וילך:
 סב ויצחק בא מבוא באר לחי ראי
 סג והוא יושב בארץ הנגב: ויצא
 יצחק לשוח בשדה לפנות ערב
 וישא עיניו וירא והנה גמלים
 סד באים: ותשא רבקה את-עיניה
 ותרא את-יצחק ותפל מעל
 סה הגמל: ותאמר אל-העבד מי-
 האיש הלזה ההלך בשדה
 לקראתנו ויאמר העבד הוא
 אדני ותקח הצעיף ותתכס:
 סו ויספר העבד ליצחק את כל-
 הדברים אשר עשה: ויבאה
 יצחק האהלה שרה אמו ויקח
 את-רבקה ותהי-לו לאשה
 ויאהבה וינחם יצחק אחרי
 אמו:

אנכלים אליך רדי או חיסין: 51. הנה - הוודה רבקה קידמך כוד ומצי ותכון אמרה לאיבין אסתוך כאלדי כאלם אללה: 52. ויהי - וכאן כאלדי סימיע עבד אברהים אלא כלמהון וסגר ארץ קידם אללה: 53. ויוצא - ואכרג אלעבד אוואני פיצה ואוואני דהב ואתיבאב ועטא לרבקה ופוכי עטא לאכוחא ולאימה: 54. ויאכלו - ואכלו ושירבו הוא ואלארגל אלדי מעו ובאתו וקמו פיל ציבית וקאל בעתוני לסיד: 55. ויאמר - וקאל אכוחא ואימה תגלוס אלצבייה מענא סניה או עשר שהור בעד תימצי: 56. ויאמר - וקאל אליהון לא תאכרו אליי ואללה יצאר דריקי בעתוני ואמצי לסיד: 57. ויאמרו - וקאלו אינאדי ליצבייה ונסאל אלא קולהא: 58. ויקראו - ונאדו לרבקה וקאלו אליהא אנכאן תימצי מע אלרגול הדא וקאלית אמצי: 59. וישלחו - ובעתו אלא רבקה איכתהון ואלא מרציעתהא ואלא עבד אברהים ואלא ארגאלו: 60. ויברכו - וברכו אלא רבקה וקאלו ליהא איכתנא אינתי כוני לאלפת ולרבוות ויוורת נסליך אלא קורא בגצינו: 61. ותקם - וקמית רבקה ואגוורהא וריכבו עלא אלגמיל ומציו וורא אלרגול ואכד אלעבד אלא רבקה ומיצי: 62. ויצחק איגא מגי ביר אלמיתגאלי מלאך אלרב והוא גאליס פי ארץ אלקיבליה: 63. ויצא - וכרג יצחק ליצאלי פיל חקליה ללפתית אלעישא ורפע עיונו ונצר והוודא גמיל גאיון: 64. ותשא - ורפעית רבקה אלא עיונהא ונצריית אלא יצחק ווקעית מן עלא גמאל: 65. ותאמר - וקאלית אלא אלעבד מינו אלרגול הדא אלמצי פיל חקליה למלאקיתנא וקאל אלעבד הוא סידי ואכדיית אליזאר ותגטית: 66. ויספר - וחכא אלעבד ליצחק אלא גמיע אלכאלם אלדי ציניע: 67. ויביאה - וגבהא יצחק אלכימיה שרה אימו ואכד אלא רבקה וצאריית

37. וישביעני - וחלפני סידי קאילא לם תאכוד אמרה לבני מן בנאת אלכנעני אלדי אנא גאליס פי ארצו: 38. אם - אנכאן לם אלא בית אבי תימצי ואלא טייפתי ותאכוד אמרה לאבני: 39. ואמר - וקילית אלא סידי בלכי לם תימצי אלאמרה תבעי: 40. ויאמר - וקאל אליי אללה אלדי תמאצית קידמו יבעת רסולו מעך ויסיר טריקך ותאכוד אמרה לאיבני מן טייפתי ומן בית אבי: 41. אז - חין תתברה מן חילפאני אין תיגי אלא טייפתי ואנכאן לם יעטו לך ותכון בירי מן חילפאני: 42. ואבא - וגית אליום אלא אלעין וקילית אללה אילאה סידי אברהים אנכאן מווגודך הלאן מייאסיר טריקי אלדי אנא מאצי עליהא: 43. הנה - הוודא אנא מנתיציב עלא עין אלמא ויכון אלצבייה אלכרגיה ליתסיקי ואקול אליהא סקיני הלאן מן קליל אלמא מן גרתיך: 44. ואמרה - ותקול אליי איצה אנתה אשרב ואיצא לגמילך אסטיקי היא אלאמרה אלדי הייאר אללה לאיבין סידי: 45. אני - אנא קבל מאכמיל לאכלים פי באלוי והוודא רבקה כרגיה וגריתהא עלא כיתפא ונזולית לל עין וסטקאת וקילית אליהא סקיני הלאן: 46. ותמהר - וסתעגלית ונזולית גריתהא מן עליהא וקאלית שראב ואיצא גמילאך אסקי ושריבית ואיצא גמיל סקאת: 47. ואשאל - וסאלת ליהא וקילית בינית מין אינתי וקאלית בינית בתואל בן נחור אלדי ולדית לו מלכה וגעלת ליכזאם עלא אינפהא ואל אסוויר על ידיהא: 48. ואקד - ורבעת וסגדת קידם אללה וברכת אלא אללה אילאה סידי אברהים אלדי סקני פי טריק אלחק ליאכוד אלא בינית אכו סידי לבנו: 49. ועתה - והלאן אנכאן מווגודכון צנעין פצל וחק מע סידי כברו לי ואנכאן לם כברו לי ואלתיפית על ימין או על שמאל: 50. ויען - וגווב לבן ובתואל וקאלו מן אללה כרג אלכלאם לם נגציר

60. לאלפי רכבה - לאלפים ולרכבות, כת"א וברס"ג שהפכו סמיכות לאיחוי מקושר. ראה בפירוט אבישור 1977, עמ' 38-39. שער שנאיו - ערי שונאיו, בעקבות ת"א (קרוי סנאיהון). והשווה כב 17. 62. באר לחי ראי - באר שהתגלה מלאך אלהים, וכן כה 11. 63. לשוח - להתפלל, כת"א (לצלחה), וברס"ג: ליצלי.

44. אשאב - ב: אסתיקי, כנדרש, וכן בפסוק 45. 50. נוכל - נגציר = נקדר. 53. ומגרנות - ופירות. 55. ימים או עשור - שנה או עשרה חודשים, וכן ב, בעקבות ת"א (עידן בעידן או עסרא ירחין). וראה רש"י: ימים - שנה, כמו: ימים תהיה גאולתו (ויקרא כה), שכן נותנין לבתולה זמן י"ב חדש לפרנס עצמה בתכשיטיה (כתובות נז). או עשור - י' חדשים. וכן תרגם רס"ג. 56. דרכי - ב: טריקי, כנדרש. 57. פיה - דברה.

כה^{שישי} וַיִּסֶּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה
ב וַשְׁמָה קְטוּרָה: וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־
זֶמְרָן וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־מֶדָן
וְאֶת־מֶדִין וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־
ג שׁוּחַ: וַיִּקְשֶׁן יֶלֶד אֶת־שָׁבָא
וְאֶת־דֹּדָן וּבְנֵי דֹדָן הָיוּ אַשּׁוּרִים
ד וּלְטוֹשָׁם וּלְאֻמִּים: וּבְנֵי מֶדִין
עֵיפָה וְעֹפֶר וְחֹנֹךְ וְאַבִּידֵעַ
וְאַלְדֵּעָה כָּל־אֱלֹהֵי בְנֵי קְטוּרָה:
ה וַיֵּתֶן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ
ו לַיִּצְחָק: וּלְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר
לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת
וּשְׁלָחָם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ
בְּעוֹדָנוּ חַי קְדָמָה אֶל־אֶרֶץ
ז קְדֵם: וְאֱלֹהֵי יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי
אַבְרָהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאֵת שְׁנָה
וּשְׁבַעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים:
ח וַיָּגֹעַ וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה
טוֹבָה זָקֵן וּשְׁבַע וַיֵּאֱסֹף אֶל־
ט עַמּוּי: וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק
וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו אֶל־מַעֲרַת
הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שְׂדֵה עֶפְרָן
בֶּן־צֹחַר הַחִתִּי אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
י מִמְּרָא: הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר־קָנָה
אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי־חַת שְׁמָה
קָבַר אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ:
יא וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ
אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב
יִצְחָק עִם־בָּאָר לְחֵי רְאִי:

ז
יב וְאֱלֹהֵי תִלְדֹת יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־
אַבְרָהָם אֲשֶׁר יִלְדָה הַגֵּר
הַמִּצְרִית שְׁפַחַת שָׂרָה
יג לְאַבְרָהָם: וְאֱלֹהֵי שְׁמוֹת בְּנֵי
יִשְׁמַעְאֵל בְּשִׁמְתָם לְתוֹלְדֹתָם
בְּכָר יִשְׁמַעְאֵל נְבִיֹת וְקֹדֶר
יד וְאַדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם: וּמִשְׁמַעַ
טו וְדוּמָה וּמִשָּׂא: חֲדָד וְתִימָא
טז מִפְטוּר
יז וְיִטּוֹר נְפִישׁ וְקֹדְמָה: אֱלֹהֵי הֵם
בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל וְאֱלֹהֵי שְׁמֹתָם
בַּחֲצִירֵיהֶם וּבְטִירֹתָם שְׁנַיִם־
יח עֶשֶׂר נְשִׂאִים לְאִמָּתָם: וְאֱלֹהֵי
שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעְאֵל מֵאֵת שְׁנָה
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁבַע שָׁנִים
וַיָּגֹעַ וַיָּמָת וַיֵּאֱסֹף אֶל־עַמּוּי:
יח וַיִּשְׁכְּנוּ מַחוּלָה עַד־שׁוֹר אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאֶכָה אֲשׁוּרָה
עַל־פְּנֵי כָל־אֲחֵיו נָפַל:
טז תולדות
יט וְאֱלֹהֵי תוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־
אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־
כ יִצְחָק: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים
שָׁנָה בַּקָּחָתוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־
בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אֲרָם
אֲחוֹת לִבְנֵי הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה:
כא וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לִנְכַח
אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הָיָה וַיַּעֲתֵר
לוֹ יְהוָה וַתֵּהָרֶבֶקָה אִשְׁתּוֹ:
כב וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בַּקֶּרֶב

וַתֵּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי
כג וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת־יְהוָה: וַיֹּאמֶר
יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גָיִים בְּבֶטְנְךָ וּשְׁנֵי
לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאִם
מִלֹּאִם יֵאֱמָר וּרְב יַעֲבֹד צַעִיר:
כד וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה
כה תוֹמִם בְּבֶטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן
אֲדָמוֹנִי כָּלֹ כְּאֹדֶרֶת שַׁעַר
ט וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עִשׂוֹ: וְאַחֲרֵי־כֵן
יֵצֵא אֲחִיו וַיִּדּוּ אֲחוֹת בְּעֵקֶב
עִשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק
בֶּן־שְׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:
כז וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עִשׂוֹ אִישׁ
יָדָע צִיד אִישׁ שְׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ
כח תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים: וַיֵּאָהֶב יִצְחָק
אֶת־עִשׂוֹ כִּי־צִיד בָּפְיוֹ וּרְבִיקָה
כט אֲהָבָת אֶת־יַעֲקֹב: וַיִּזְדּוּר יַעֲקֹב
נָזִיד וַיָּבֵא עִשׂוֹ מִן־הַשְּׂדֵה
ל וְהָיָה עֵיף: וַיֹּאמֶר עִשׂוֹ אֶל־
יַעֲקֹב הֲלֹעִיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם
הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנֹכִי עַל־כֵּן
לא קָרָא שְׁמוֹ אָדָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
מִכְרָה כְּיוֹם אֶת־בְּכֹרְתְךָ לִי:
לב וַיֹּאמֶר עִשׂוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ
לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְּכֹרָה:
לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבַּעָה לִי כְּיוֹם
וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמָּכֶר אֶת־בְּכֹרְתּוֹ
לד לַיַּעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעִשׂוֹ
לֶחֶם וְנָזִיד עַד־שִׁים וַיֵּאֱכַל
וַיִּשְׁתַּ וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֹז עִשׂוֹ

לו לל אמרה וחבהא ותסלא יצחק בעד מות אימו:

כה

1. ויסף - ועוץ אברהם ואכר אמרה ואיסמהא קטורה:
2. ותלד - וולדית לו אלא זמרן ואלא יקשן ואלא מרן
ואלא ישבק ואלא שוח: 3. ויקשן כלף אלא שבא ואלא
דדן ובנין דדן כאנו אשורים ולטושים ולאומים: 4. «ובני»
- ובנין מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה גמיע הדולי
בנין קטורה: 5. ויתן - ועטא אברהם אלא גמיע אלדי לו
ליצחק: 6. ולבני - ולבנין אלסיריאת אלדי לאברהם
עטא אברהם בכשיש ובעתהון מן עלא יצחק בנו פי עאדו
עאיש שרקי אלא ארץ שרק: 7. ואלה - והדולי איאם
סנין חייאת אברהם אלדי עאש מיה וכמסה וסבעין סניה:
8. ויגוע - ותוופא ומת אברהם פי שיכיה חסניה כתיאר
ושבעאן עימיר ונגמע אלא קומו: 9. ויקברו - ודפנו אילו
יצחק וישמעאל בנינו אלא מגרית אלמטווייה אלא חקלית
עפרון בן צחר אלחתי אלדי עלא קבאל ממרא: 10. השדה
- אלחקליה אלדי שתרא אברהם מן ענר בנין חת תם
אנרפן אברהם ושרה זוגתו: 11. ויהי - וכאן בעד מות
אברהם וברך אלרב אלא יצחק בנו וגלס יצחק מע ביר
אלמתגלא מלאך אלרב:

12. ואלה - והדולי תווליד ישמעאל איבין אברהם אלדי
ולדית הגר אלמצרית גרית שרה לאברהם: 13. ואלה -
והדולי איסמי בני ישמעאל פי איסמיהון לתוולדהון בכיר
ישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: 14. ומשמע
ודומה ומשא: 15. חדר ותימא יטור נפיש וקדמה:
16. אלה - הדולי הימא בנין ישמעאל והדולי איסמיהון פי
צייעהון ופי קיצורתהון תנעשר שורפא לאימאתון:
17. ואלה - «והדולי» סנין חייאת ישמעאל מייה וסבעה
ותלתין סניה ותוופא ומת ונגמע אלא קומו: 18. וישכנו -

כה

1. ויסף - ועוץ = ועווד. 8. ושבע - ושבע ימים, ובמילים אחרות ב:
ושבעין מין אלאיאם, ושניהם בעקבות ת"א (ושבע יומין). וכן רס"ג: קד שבע
מן אלעמר. וכן תרגומים אחרים. השווה צוקר 1959, עמ' 240, שתרנומנו
וזה לו. 16. ובפירתם - ובארמנותיהם. 18. אשורה - לא תרגם. ב:
למצייל. 20. הארמי - ב: אלארמלי. רס"ג: אלארמני. שרר התורה העירקי
וזה לב: ארמלי (תורה תרכ"ה). 22. לדרש את ה' - לבקש חכמה מלפני
ה', וכן ב: לתיטלוב עילם מן קידם אללה. כת"א (ואולת למתבע אולפן).
השווה צוקר 1959, עמ' 240. 23. לאמים - ב: צולאטין - מלכים, בעקבות

וסכנו מן חוילה חיתא שור אלדי עלא קבאל מצר וואציל
אשורה עלא חצרית גמיע אכוותו סכאן:

19. ואלה - והדולי תווליד יצחק איבין אברהם אברהם תולדות
כלף אלא יצחק: 20. ויהי - וכאן יצחק איבין ארבעין סניה
פי אכדו אלא רבקה בינית בתואל אלארמי מפרן ארם
איכית לבן אלארמי לו ליל אמרה: 21. ויעתר - וצלאה
יצחק קידם אללה לקבאל זוגתו אין עקרה היא וקיביל
צלאתו אללה וחבלית רבקה זוגתו: 22. ויתרוצצו -
ותזחאמו אלבנין פי גופהא וקאלית אנכאן כידא אליש הדא
אנא ומציית ליתלתימס עילים מן קדם אללה:
23. ויאמר - וקאל אללה ליהא תנין שיעוב פי בטניך ותנין
לל אומאם מן גופיך ינפירקו וצלטניה עאן צלטאניה יקווא
ואלכביר יכדום זגיר: 24. וימלאו - וכימלו אייאמהא
ליתיוולאד והוודא תום פי בטנהא: 25. ויצא - וכרג
אלאוולאני (אחמר) אסמראני כולו כי טינפיסית שער וסמו
איסמו עשו: 26. ואחרי - ובעד דאליך כרג אכו וידו
מסכיה פי כעב עשו וסמא סמו יעקוב ויצחק איבין סיתין
סניה פי ולדיה ליהון: 27. ויגדלו - וכיברו אלגולמאן
וכאן עשו רגול עאריף ציד רגול חקליה ויעקוב רגול
כאמיל גאליס פיל מדרשות: 28. ויאהב - וחאב יצחק
אלא עשו אין מין צידו כאן יאכול ורבקה חאבית אלא
יעקוב: 29. ויזד - וטבאך יעקוב טאביך ואיגא עשו מן
אלחקליה והוא להתאן: 30. ויאמר - וקאל עשו אלא
יעקוב לקימני הלאן מן אלחמר אחמר הדא אין להתאן אנא
עלא דאליך סמא סמו אדום: 31. ויאמר - וקאל יעקוב
ביע כל יום אלא בכוריתך לי: 32. ויאמר - וקאל עשו
הוודא אנא ראיח במות ואליש הדא לי בכורייה:
33. ויאמר - וקאל חליף לי (כיום) כיל יום וחלף לו ובאע
אלא בכוריתו ליעקוב: 34. ויעקוב עטא לעשו טועאם

ת"א (מלכו). על לאום = שליט במקרא ובאוגריתית, ראה בפירוט אבישור
1984, עמ' 377-378. ולאם מלאם יאמץ - ומלכות ממלכות תחוק, בעקבות
ת"א (ומלכו ממלכו תתקף). 25. ארמוני - תחילה תרגם אדום, ואחר כך:
שחום, שחרר. 27. ישב אחלים - יושב במדרשות, וכן ב: גלים פי בית
אלמדרשות - יושב בבתי מדרשות, בעקבות ת"א (משמש בית אולפנא).
וראה רש"י: זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"ז. רס"ג: מקים פי אכביה
אלעלוס - יושב באוהלי החכמה. 28. כי ציד בפיו - כי מצידו היה אוכל,
וכן ב, כת"א (ארי מצידיה הוה אכיל).

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)
תל-אביב תשס"ו - 2005